

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПОБУДОВИ ЗМІСТУ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА КОМПЕТЕНТІСНИХ ЗАСАДАХ

Редько В.

д-р пед. наук, доц., старш. наук. співроб.
завідувач відділу навчання іноземних мов
Інститут педагогіки НАПН України

Багаторічна шкільна практика навчання іноземних мов засвідчує про доцільність побудови навчального курсу за комунікативно-тематичним принципом. Він передбачає формування в учнів умінь і навичок у всіх видах мовленнєвої діяльності в межах певних тем, окреслених навчальною програмою. Теми добираються відповідно до вікових особливостей учнів, їхнього життєвого, навчального та комунікативного досвіду, а також інтересів.

Зазвичай тематична інформація, довкола якої відбувається спілкування в усній та письмовій формах, подається у змісті навчальних текстів підручників, котрі використовуються як основні засоби навчання. За певних умов учитель має право долучати до процесу навчання додаткові інформаційні матеріали, якщо ситуативно в них виникає дидактична потреба, проте за умови, що всі учні змогли засвоїти пропонований підручником навчальний зміст. Теза «дійти до кожного учня» має стати визначальним для вчителя принципом організації навчального процесу взагалі та уроку зокрема.

Уся діяльність, яку здійснює вчитель у процесі навчання іноземної мови, має спрямовуватися не тільки на формування іншомовної комунікативної компетентності, а й загальнонавчальних умінь учнів, а також сприяти їхньому розвитку, освіті й вихованню. Окрім того, процес навчання іноземної мови позитивно впливає на розвиток комунікативного досвіду школярів у рідній мові, орієнтує їх на використання адекватних прийомів, форм і способів мовленнєвої взаємодії в різноманітних ситуаціях спілкування, виховує взаєморозуміння, толерантність і бажання співпрацювати. Для цього у змісті підручників мають міститися відповідні вправи та завдання.

Одним із пріоритетних завдань у діяльності вчителя іноземної мови є спрямування навчально-виховного процесу на формування здатності учнів до самостійної діяльності, коли вони набувають досвіду працювати без допомоги педагога, виконувати різноманітні види діяльності, покладаючись на свої індивідуальні можливості, доцільно використовувати навчальну підтримку, яку пропонує зміст підручника у вигляді мовних і мовленнєвих опор як засобів орієнтування. Автори навчальної літератури з іноземних мов мають забезпечити можливість учителям учить учнів усвідомлено й самостійно працювати з навчальним матеріалом, закласти основи самоорганізації та самовиховання, розвинути потребу в поглибленні своїх знань із предмета. Самостійна робота інтегрує різні види індивідуальної, парної, групової та колективної навчальної діяльності, які здійснюються без безпосередньої участі вчителя або під його керівництвом, і покликані створювати та розвивати організаційні, інформаційні,

пізнавальні й комунікативні вміння учнів, сформованість яких забезпечить їхнє просування в засвоєнні іноземної мови в єдності з оволодінням технологією самостійної діяльності.

Для методично доцільної організації самостійної роботи на уроках іноземної мови потрібно враховувати такі чинники:

1. Умотивованість учнів до оволодіння іноземною мовою.
2. Рівень складності навчального матеріалу та труднощі його засвоєння.
3. Співвідношення обсягу самостійної роботи із загальним навантаженням учнів з інших предметів у відповідний період часу.
4. Рівень готовності учнів до виконання вправи і завдання, зокрема рівень їхніх індивідуальних потенційних можливостей.
5. Стан працездатності учнів та їхньої психологічної готовності до роботи на певному етапі уроку.

Організація самостійної діяльності на уроках іноземної мови вимагає від учителя значної підготовчої роботи, яка передбачає: а) формування в учнів навичок і вмінь роботи з підручником, робочим зошитом, книгою для читання, довідниками, словником, спеціальними пам'ятками та інструкціями, уміщеними у змісті підручника чи робочого зошита, мультимедійними засобами; б) розвитку навичок раціонального використання часу, відведеного на роботу, навичок планування своєї навчальної діяльності; в) інструктування учнів про етапи виконання самостійної роботи; г) визначення прийомів надання за потреби оперативної допомоги учням під час виконання ними самостійної роботи; д) оперативний контроль за ходом самостійної роботи і виявлення труднощів, типових помилок і способів їх уникнення. Це саме ті положення, які мають урахувати автори навчальної літератури під час добору матеріалів для змісту підручників.

Значний потенціал у набутті досвіду самостійної діяльності мають парна і групова форми роботи. Така організація навчання сприяє формуванню в учнів уміння працювати в колективі, відчувати відповідальність за результати власної роботи, уміти її виконувати відповідно до ситуативних комунікативних потреб.

Усе зазначене зумовлює вчителя організувати навчання, у якому відбувається розвиток здібностей до спілкування таким чином, щоб він забезпечував формування в учнів умінь не тільки коректно в мовному відношенні вибудовувати свою комунікативну поведінку з партнером по спілкуванню, але й досягати при цьому взаєморозуміння з ним і чужою культурою, яку він представляє. Взаєморозуміння не варто ототожнювати із процесами лише позитивного сприймання співрозмовника з комплексом його думок і дій. Воно передбачає формування власної думки (позиції), навіть протилежної до співрозмовника, проте мовленнєва взаємодія має залишатися толерантною і спонукати до подальших контактів. Саме в такий спосіб учителям необхідно будувати навчальний процес, мета якого – розвивати в учнів здібності до іншомовного міжкультурного спілкування як важливого засобу партнерської взаємодії та необхідного механізму в діалозі культур.

Зазначені концептуальні положення, що характеризують особливості змісту навчання іноземних мов у сучасних закладах загальної середньої освіти, можуть слугувати дидактичним і методичним підґрунтям для діяльності авторів підручників і

IMPACT OF MODERNITY ON SCIENCE AND PRACTICE

вчителів, які їх використовують. За таких умов зміст компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов доцільно розглядати як запропоновану своєрідну програму спільної роботи вчителя й учнів, успішне виконання якої може забезпечувати досягнення запланованих мети і завдань, що водночас є показником рівня навченості учнів та рівня ефективності педагогічної діяльності вчителя.